

**Grażyna Szustak, Witold Gradoń, Łukasz Szewczyk,
Ochrona nieprofesjonalnego uczestnika rynku finansowego,
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach,
Katowice 2021, ss. 198**

Monografię autorstwa zespołu badawczego, pochodzącego z Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach w składzie: Grażyna Szustak, Witold Gradoń, Łukasz Szewczyk uważam za wartościową, atrakcyjną, skłaniającą do refleksji i pomagającą zrozumieć problem ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynku finansowego.

Niewątpliwą wartością tego, liczącego 171 stron, opracowania jest podjęcie kwestii ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynków finansowych. Powyższa problematyka jest niezmiernie istotna, aktualna i posiadająca walor społecznej użyteczności. Temat jest ważny nie tylko dla ograniczonego środowiska ekonomistów, lecz także dla szerokiej publiczności. Podzielim w tym przypadku opinię Autorów, którzy jako argument za przyjęciem takiego obszaru badawczego wskazali, że „relacje konsument – rynek finansowy wymagają szczególnego podejścia do ochrony praw i interesów nieprofesjonalnych uczestników rynku usług finansowych (...) ponieważ oferowane konsumentom produkty finansowe są skomplikowane, ich stopień skomplikowania cały czas wzrasta, inwestycje finansowe są obciążone ryzykiem, część podmiotów rynku finansowego stosuje nieuczciwe praktyki (np. klauzule abuzywne w umowach), klient boryka się z niejasnymi regulacjami, cennikami usług, asymetrią informacji, niedosytem własnej wiedzy finansowej i niepewnością oferowanych mu porad finansowych”. Podjęcie tego tematu uważam za szczególnie wartościowe ze względu na jego stosunkowo małą popularność w literaturze przedmiotu. Opisywana problematyka to bardzo ważny i złożony obszar badawczy, zasługujący na bliższe rozpoznanie w kontekście różnych segmentów rynku finansowego oraz decyzji podejmowanych przez konsumentów/klientów. Wybór tego tematu uważam za trafny, tak z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia. Pozytywnie oceniam także przedstawienie badanej problematyki w odniesieniu do funkcjonowania instytucji i mechanizmów na poziomie krajowym, ale również międzynarodowym. Ponadto warta podkreślenia jest aktualność ujęcia tego zagadnienia obejmująca m.in. perspektywę pandemii COVID-19. Należy zaznaczyć wnikliwość i dobre rozpoznanie literatury przedmiotu, co odpowiada zapotrzebowaniu na pogłębione analizy i oceny mechanizmów działania rynków finansowych. Podsumowując, recenzowana monografia, stanowiąca element nurtu badań nad uwarunkowaniami efektywności systemu ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynków finansowych, stanowi interesujący głos w tej dyskusji.

Tytuł monografii jest adekwatny do jej zawartości. Treść poszczególnych rozdziałów jest właściwa. Warstwę teoretyczną urozmaicono materiałem ilustracyjnym: tabelami i rysunkami, które zostały właściwie wkomponowane i stanowią uzupełnienie lub wzbogacenie przedstawionych rozważań. Taki układ wpływa pozytywnie na percepcję tekstu. Recenzowane opracowanie jest przygotowane w sposób prawidłowy pod względem formalnym. Jego atrybutem jest odpowiedni poziom klarowności stylistycznej, przejrzysty, zrozumiały język, właściwie zastosowana

terminologia, zachowana logika wywodu. Treści zawarte w monografii tworzą holistyczny obraz ochrony nieprofesjonalnych uczestników różnych rynków finansowych (bankowego, kapitałowego i ubezpieczeniowego) analizowany w perspektywie szeroko pojmowanego bezpieczeństwa finansowego. Recenzowana książka wypełnia lukę w literaturze przedmiotu z powodu braku publikacji ujmujących w sposób kompleksowy te zagadnienia.

Opracowanie ma charakter naukowy, ponieważ Autorzy stawiają cele oraz pytania badawcze (hipotezy badawcze) i za pomocą dostępnych im źródeł dokonują ich weryfikacji. Nie rezygnują przy tym z wyrażania własnych opinii, sądów i wartościowania przedstawionych zagadnień. Wywód prowadzony przez Autorów monografii w poszczególnych rozdziałach jest dokonany na podstawie solidnych studiów literaturowych, w ramach syntezy i konsolidacji treści. Jako główny cel przyjęto „przedstawienie kierunków zmian i dokonanie oceny skuteczności działania organów ochrony klienta oraz regulacji ukierunkowanych na ochronę interesów konsumenta, jako uczestnika rynku usług finansowych, z jednoczesną koncentracją na koordynacji tychże rozwiązań w układzie powiązań ponadsektorowych”. Trzeba przyznać, że ocena skuteczności ochrony to zadanie bardzo ambitne. W przypadku tego opracowania dokonano tej oceny na podstawie dostępności rozwiązań instytucjonalnych. Autorzy ocenili, że konsumenci nie zawsze korzystają z rozwiązań instytucjonalnych, czego powodem mają być (z czym trudno się zgodzić) wysokie koszty, ale również „brak przekonania co do skuteczności i poczucie słabej pozycji w sytuacji konfliktowej z pośrednikiem finansowym” (ten argument jest natomiast przekonujący). Założone cele badawcze przedstawione w monografii zostały zrealizowane.

W badaniach zaprezentowanych w recenzowanym opracowaniu wykorzystano wnikliwą kwerendę literatury przedmiotu w zakresie bezpieczeństwa finansowego, ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynku bankowego, kapitałowego i ubezpieczeniowego, rynku usług płatniczych i cyberbezpieczeństwa. Autorzy monografii zastosowali metodę badań typu *desk research*, analizę źródeł wtórnych (dane zastane), wykorzystali wiele aktów prawnych na poziomie krajowym i międzynarodowym, a także raporty organizacji międzynarodowych. Umiejętne wykorzystanie wyników badań wtórnych nie umniejsza poziomu merytorycznego i jakości wywodów. Biorąc pod uwagę specyfikę analizowanych treści, uznać należy wykorzystane metody za właściwe i wystarczające do osiągnięcia zakładanych przez Autorów celów oraz poszukiwania odpowiedzi na postawione we wstępie pytania badawcze. Oceniając metody badawcze należy stwierdzić, że ich dobór jest adekwatny do realizowanego tematu i celu opracowania. Na podstawie zgromadzonego materiału badawczego Autorzy sformułowali poprawne wnioski. Zakres i dobór źródeł wykorzystywanych w opracowaniu oceniam zaś pozytywnie jako pozycje aktualne, wykazujące związek z realizowanym tematem, należące do uznanego, literaturowego kanonu.

Recenzowana monografia napisana we współautorstwie przez reprezentujących katowicki ośrodek naukowo-badawczy stanowi wartościowe opracowanie na temat różnych aspektów bezpieczeństwa finansowego i ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynków finansowych. Problematyka relacji klientów z pośrednikami na rynkach finansowych nabiera szczególnego znaczenia w czasie zagrożenia pandemią koronawirusa COVID-19, co zostało również uwzględnione w recenzowanej książce (opis inicjowanych przez banki w Polsce, czy KNF działań podejmowanych w celu poprawy sytuacji klientów w czasie pandemii). Monografia stanowi wartościową pozycję na rynku wydawniczym, wzbogacającą dorobek nauki polskiej. **Jej zasadniczym walorem jest**

kompleksowe podejście do ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynków finansowych, w którym zaprezentowano łącznie problemy i mechanizmy działania dotyczące różnych segmentów rynku finansowego, przedstawiane zazwyczaj w odrębnych publikacjach.

Recenzowana monografia składa się z czterech części (rozdziałów) i wstępu, zakończenia oraz zestawienia wykorzystywanych źródeł, a także spisu tabel i rysunków. Poszczególne rozdziały zostały podzielone na cztery podpunkty. Struktura opracowania jest adekwatna do głównego tematu, określonego w tytule. Treść rozdziału pierwszego stanowi wprowadzenie do tematu ochrony nieprofesjonalnego uczestnika rynku finansowego, osadzenie głównego tematu w kontekście bezpieczeństwa finansowego. W tej części opracowania przedstawiono aspekt pojęciowy podmiotów ochrony, ukazano także istotę sieci bezpieczeństwa oraz problematykę wiedzy finansowej. Treści zawarte w tej części opracowania mają charakter porządkujący i wprowadzający. W kolejnych częściach Autorzy skoncentrowali się na ochronie klienta nieprofesjonalnego na rynkach usług bankowych, kapitałowych i ubezpieczeniowych. Natomiast ostatni rozdział pracy stanowi klamrę spinającą tekst. W tym przypadku Autorzy koncentrują się na ponadsektorowej instytucjonalno-prawnej ochronie nieprofesjonalnego klienta rynku finansowego. Szczególnie wartościowa jest w tej części opracowania prezentacja wątku dotyczącego przeglądu i oceny regulacji prawnych, wzmacniających system ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynku finansowego oraz unijny i krajowy system cyberbezpieczeństwa oraz usługi zaufania, a także system identyfikacji elektronicznej.

Analiza recenzowanego opracowania daje podstawę do stwierdzenia, że zasługuje ono na wysoką ocenę, ponieważ:

- Stanowi próbę oryginalnego rozwiązania problemu naukowego, którym jest skuteczność systemu ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynków finansowych. Jego układ tematyczny, będący syntezą zagadnień występujących w różnych segmentach rynku finansowego, nie pokrywa się z większością książek na ten temat.
- Prezentuje ogólną i szczegółową wiedzę teoretyczną oraz praktyczną w dyscyplinie finanse, związaną z krajowym i unijnym systemem ochrony konsumentów/klientów rynków finansowych. Wskazuje akty prawne i instytucje, których celem jest wzmacnianie interesu ekonomicznego konsumenta, jak również rozstrzyganie sporów z instytucjami finansowymi. Przekonuje do opinii, że ochrona jest potrzebna.
- Ukazuje retrospektywny przegląd wyselekcjonowanej literatury przedmiotu oraz szerokie legislacyjne udokumentowanie istoty teoretycznych podstaw bezpieczeństwa finansowego i ochrony nieprofesjonalnych uczestników rynków finansowych.
- Zawiera prezentację odpowiednio pogłębionych rozważań, opisanych w sposób precyzyjny i przejrzysty, o relatywnie nowym, innowacyjnym kierunku badań, którym jest efektywność ochrony konsumentów.
- Dostarcza ciekawych informacji o bezpieczeństwie finansowym w kontekście wiedzy finansowej, kondycji finansowej banku, tajemnicy bankowej, złożonego, pozasądowego systemu dochodzenia roszczeń oraz systemu rekompensat.
- Opisuje w sposób kompleksowy i poddaje krytycznej ocenie mechanizmy funkcjonowania systemu ochrony różnych uczestników rynków finansowych, a zwłaszcza rynku: bankowego, ubezpieczeniowego, kapitałowego, płatniczego. Do prezentacji teoretycznej dołączono

bogaty materiał ilustracyjny, zawierający dane statystyczne, pozwalające czytelnikowi na lepsze zrozumienie prezentowanych zagadnień.

- Przedstawia problematykę relacji klientów z pośrednikami na rynkach finansowych w czasie zagrożenia pandemią koronawirusa COVID-19, poprzez opis działań banków podejmowanych w celu poprawy sytuacji klientów czy charakterystykę pakietu KNF.
- Uwydatnia w perspektywie zagrożeń i ochrony zagadnienie cyberbezpieczeństwa i ochrony danych.
- Skłania do refleksji nad kierunkami przyszłych rozwiązań i może stanowić dla czytelników inspirację do dalszych badań.

Ze względu na wykazane walory pozytywnie oceniam monografię, stanowiącą wynik badań i przemyśleń naukowych trzech Autorów: Grażyny Szustak, Witolda Gradońa i Łukasza Szewczyka. Uważam ją za wartościową, wypełniającą lukę w dotychczasowej dyskusji poświęconej ochronie na rynkach finansowych. Publikacja wnosi nowe wartości do nauk ekonomicznych i znajdzie czytelników na rynku wydawniczym. To idealna lektura dla tych, którzy chcą wiedzieć na jakich zasadach funkcjonują pośrednicy finansowi w relacjach ze swoimi konsumentami/klientami i co w tych relacjach może wpływać negatywnie na bezpieczeństwo systemu finansowego.

Iwona Dorota Czechowska

Instytut Finansów

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8051-5324>